

Мајор РАДКО МОЧИВНИК

КАРАКТЕРИСТИКЕ ПОЗИЦИСКЕ ОДБРАНЕ НА ШИРОКОМ ФРОНТУ

Примена и извођење одбране на широком фронту у Другом светском рату заузеле су такав обим да је било неопходно систематизовати и уопштити стечена искуства из ове, доскоро још веома слабо разрађене врсте одбране. Зато су у послератном периоду готово све армије приступиле том послу у већем или мањем обиму, тако да су најопштије поставке одбране на широком фронту углавном већ ушле у њихова правила. Велика пажња коју јој данас поклањају војни теоретичари и знатан део простора који јој се уступа у војној литератури није без разлога. Њена примена у будућем рату више је него вероватна, зато што ће увек постојати потреба за економијом снага, што никада сви правци нису и неће бити подједнако значајни и важни, што ће ретко постојати такво ратиште које се бар на једном делу неће моћи поседати слабијим снагама у циљу концентрације главних снага и средстава на његовом отсудном делу и, најзад, што ће евентуална масовнија употреба атомског наоружања на бојишту изискивати потребу за већом растреситошћу снага по фронту и јачим груписањем по дубини.

У поређењу са позициском одбраном у нормалним условима позициска одбрана на широком фронту углавном се карактерише:

- знатно већом ширином фронта од нормалног,
- већом дубином борбеног поретка због дубљег постројавања резерви,
- сасређивањем напора у циљу држања појединих рејона на важним правцима, поклањајући већу пажњу организацији одбране међупростора и коришћењу природних препрека,
- слабијом фортификациском организацијом положаја због несразмерно већег пространства у односу на расположиве снаге,
- јачим, обично раздвојеним и по могућству брзопокретљивим резервама и
- повећаним значајем маневра и активности.

Очито је да свако проширивање фронта изнад онога што се у одређеним земљишним условима, конкретної ситуацији и за одређену јединицу сматра као нормално, доводи до слабљења одбране дотичне јединице. То значи да је позициска одбрана на широком

фронту израз нужде и да ће се због тога нормално тежити да се организује првенствено на мање важним правцима. Она ће се организовати и на важнијим правцима — кад бранилац не располаже довољним снагама и средствима, кад је нападач слабијег квалитета, на тешко проходном земљишту и слично.

Због повећане ширине фронта, која понекад може да пређе и двоструку ширину нормалног фронта јединице, бранилац мора да реши проблем: како ће распоредити снаге и средства које не би биле довољне ни за поуну главног положаја, акамоли за образовање резерви (ако би се, на пример, настојало да батаљони добију нормалне фронтове). Овај проблем бранилац решава на тај начин што своју одбрану своди на држање појединих рејона на важним правцима, неравномерно поседнутих по фронту и дубини, уз коришћење међупростора тучених ватром и брањених патролама и заседама. Имајући у виду да ће нападач тежити да на изабраном правцу главног удара групише надмоћне снаге и средства уз масовну употребу технике и да испоји велику брзину дејства, то при овако организованом одбрани треба редовно рачунати с тим да ће нападач успети да се уклони у одбранбени положај. Да би могао парирати непријатељско дејство, бранилац мора да располаже јаким и покретним резервама које ће му омогућити да на одлучујућем месту и одлучном моменту прикупи највећи део својих снага. Али, да би те резерве могле нанети удар, треба им обезбедити време и простор за маневар, што опет зависи од тога да ли ће снаге које се налазе у чворовима и отпорним тачкама на главном положају успети да нападача задрже и спрече да прошири клин и изврши пробој пре него што се резерве могу увести у бој. Зато је нужно да чворови и отпорне тачке буду организовани за кружну одбрану, како би се омогућио маневар резерви које треба поставити на већој дубини, да не би одмах потпале под удар непријатеља.

На основу изнетог, може се извести закључак да позициска одбрана на широком фронту треба да се заснива на комбинацији најупорније и најжилавије одбране батаљона и чета у чворовима и отпорним тачкама на главном положају, који, користећи основна преимућства одбране — ватру, утврђивање и запречавање — спречавају брзо продирање непријатеља у дубину, троше његове снаге, дезорганизују његов борбени поредак и стварају потребно време за употребу резерви, и брзе одлучне употребе резерви за извршење противнапада и противудара.

Као што се види, овде се појављују два противположена захтева: с једне стране, потреба за јаким снагама на главном положају а с друге, потреба за што већим резервама. Колики треба да буде однос између једних и других, или, другим речима, како треба груписати снаге по фронту и дубини да би се у потребном обиму задовољила оба захтева јесте проблем од чијег правилног решења у основи зависи успех позициске одбране на широком фронту.

О овом проблему у војној литератури сусрећемо подељена мишљења и гледишта, али се сви слажу у томе да се главне снаге не

смеју истурити на предње положаје, јер би то довело до плитког кордонског распореда који је већ унапред осуђен на пораз. Овде ћемо укратко изнети два карактеристична мишљења, као и свој суд о њима.

У турском војном часопису „Levazim Dergisi“¹⁾, у чланку „Одбрана“, штабни потпуковник Хајдар Сукан, поред осталог, износи своје погледе на одбрану на широком фронту и дотиче проблем који нас интересује. Као пример одбране писац узима дивизију на фронту од око 15 км и у оквиру ње разматра две варијанте распореда снага. У првој, дивизија има један пук у првом ешелону и два у резерви; пук у првом ешелону има два батаљона на главном положају и један у резерви. У другој варијанти, у првом ешелону су два пука и један у резерви; пук на тежишту има на главном положају један батаљон и два у резерви, док је пук на помоћном правцу у резерви задржао један батаљон. У обе варијанте сви батаљони који се налазе на главном положају имају једнак распоред: по две чете у првој и по једну у другој линији, од којих свака организује одвојени четни рејон. Ако упоредимо обе варијанте, видимо да дивизија у првој варијанти на главном положају има два, у пуковској резерви један и у дивизиској резерви шест батаљона, а у другој варијанти свуда по три батаљона. Однос снага на главном положају према пуковским и дивизиским резервама, изражен у батаљонима, износи у првој варијанти 2 : 7, а у другој 3 : 6.

Оваква концепција одбране заснива се, дакле, скоро искључиво на противнападу и маневру снага из дубине. То се још више предвиђа самим распоредом батаљона прве линије — где не учавамо чворове и настојања да се они организују за што чвршћу и упорнију одбрану, већ, насупрот томе, тежњу да се батаљонске резерве употребе офанзивно. Ту је све у покрету, читава одбрана се заснива на јачини противнапада и маневру снага из дубине. Изгледа да оваква гледања на организацију одбране на широком фронту у турској војној литератури проистичу из концепције њихових правила по којој се, поред осталих услова за успешно извођење одбране на широком фронту, предвиђа да бранилац располаже локалном надмоћношћу у ваздуху и јаким механизованим снагама способним за брз маневар. Остављајући по страни то што, барем засада, не смемо рачунати — поготову када је у питању одбрана на широком фронту — на овако повољне услове у односу на агресора, ми сматрамо да би се чак и под претпоставком да постоје такви услови, постигао повољнији резултат када бисмо дали јачи изражај ватри и утврђивању него у наведеном примеру и на тај бисмо начин у механизам одбране унели још и чврстину и упорност снага на главном положају.

У америчком војном часопису „Military Review“ за јули 1949 године, изашао је чланак потпуковника Постлевета (Postlethwait) под насловом „Одбрана корпуса на широком фронту“. Све три пешадиске дивизије корпуса распоређене су у првом ешелону, с тим што свака

¹⁾ „Levazim Dergisi“, број 73, август 1952.

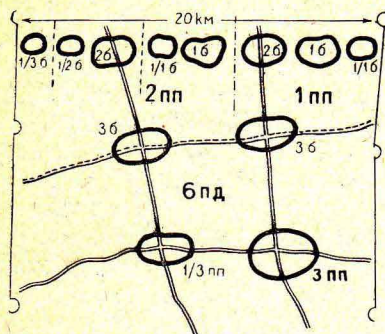
од њих брани просечно фронт од око 16 км (дивизија на тежишту нешто мање, а оне на помоћном правцу нешто више), док оклопна дивизија образује корпусну резерву. У распореду пешадиских дивизија уочавамо две варијанте: прва — четири батаљона на главном положају, два у пуковским и три у дивизијским резервама; друга — пет батаљона на главном положају, два у пуковским и два у дивизијским резервама. Батаљони на главном положају имају изразито одбранбени задатак: одбити непријатељски напад и усмерити његов продор на међупросторе. Иако се превага даје покрету и удару, који је нарочито изражен оклопном дивизијом, као ударном песницом у рукама команданта корпуса, ипак се придаје одговарајући значај и ватри, која треба да обезбеди потребну чврстину главног положаја и да припреми услове за успешно извођење маневра.

Пошто корпус, зависно од ситуације, може бити различитог састава, нас нарочито интересује дивизија којој је, по нашем мишљењу, у обе наведене варијанте начелно дат правилан распоред снага по фронту и дубини. Ако бисмо анализирали максималну ширину фронта коју дајемо дивизији у одбрани на широком фронту, онда бисмо дошли до приближно истог односа. Познато је да се та ширина, према нашој војној литератури, углавном креће од 20 до 30 км. Максимална граница од 20 км односи се на маневарско и равничасто земљиште које је свуда проходно и на коме или испред кога нема природних препрека. Ако су земљишни услови тежи и неповољнији за извођење операција, онда ширина фронта може достићи до 30 па и више километара. За нашу анализу послужићемо се првом максималном варијантом.

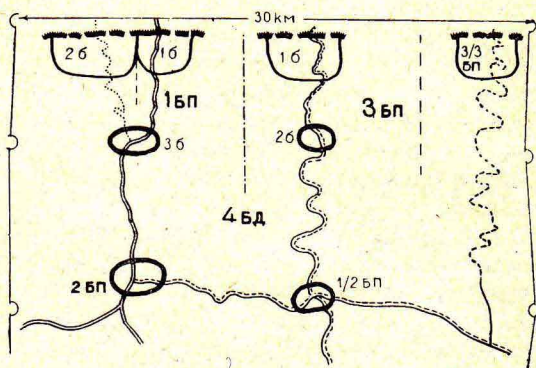
Пошто батаљон служи као основа за прорачун, то треба најпре утврдити колики фронт он може максимално да брани. Ако полазимо од поставке да је на маневарском земљишту и равници чета најмања јединица која може организовати успешну одбрану једне одвојене отпорне тачке, а да, с друге стране, као нецелиходну треба одбацити могућност постројавања борбеног поретка батаљона у линији са три одвојене четне отпорне тачке, јер противречи основним начелима одбране која се односе на груписање снага и образовање тежишта, долазимо до закључка да батаљон највише може организовати чвор и једну одвојену четну отпорну тачку. Пошто међупростори између одвојених четних отпорних тачака и батаљонских чворова на маневарском земљишту и равници не треба да буду шири од 1.000 м да би бранилац био у стању да их туче јаком унакрсном стрељачком ватром, то излази да батаљон, који образује чвор ширине 2 км и одвојену четну отпорну тачку од 1 км, са два међупростора од по 1.000 м може да брани рејон ширине највише 5 км. Према томе, за посудање главног положаја треба нам најмање четири батаљона. Тиме нам се већ оцртава борбени поредак дивизије са два пука у првом и једним у другом ешелону. Ако, на пример, узмемо да нам пук на тежишту брани фронт од 8 км, он ће моћи издвојити у резерву читав батаљон, док би пук на помоћном правцу, коме би остао фронт од 12 км, морао

да истури на главни положај нешто више снага, тако да би му у резерви остало отприлике батаљон без чете (шема бр. 1).

Ова кратка анализа показује нам да би се приближно пола дивизијских снага налазило на главном положају, а пола у дубини. Оваквим распоредом постиже се, с једне стране, задовољавајућа чврстина главног положаја, који би у основи могао да издржи непријатељски напад до пристизања браниоцевих брзопокретних резерви и, с друге стране, обезбеђују се јаке резерве за вршење противнапада. Ако би дивизија била ојачана тенковима, они би редовно образовали њену тенковску резерву, што би ишло у прилог снагама распоређеним по дубини.

Шема бр. 1.

Шема бр. 2.

Поставља се питање како треба распоредити снаге при одбрани широког фронта на планинском земљишту које својом испресецаношћу ограничава употребу тенковских и моторизованих јединица нападача на мањи број релативно уских пролазних праваца и на појединим отсесима отежава или онемогућава употребу јачих пешадиских снага. Пре свега, на планинском земљишту и водови могу успешно бранити одвојене отпорне тачке, а међупростори између отпорних тачака на тешко пролазним отсесима фронта могу достигати ширину и од неколико километара. Због тога је природно што знатно мање снаге могу успешно бранити шире фронтине и што се шири фронтине на планинском земљишту до извесних граница могу сматрати као нормални. Као што се због разноврсности карактера планинског земљишта не може рећи који фронт дивизије треба сматрати као широк, тако се не може рећи ни то који је најповољнији однос између снага по фронту и дубини.

Узећемо као пример да дивизија брани фронт ширине 30 км и да затвара два правца којима воде комуникације и један правац другостепеног значаја (шема бр. 2). За најважнији и најпролазнији правац може се одредити, рецимо, један пук који ће задржати у ре-

зерви један батаљон. Други ужи и мање проходан правац, који такође располаже добром комуникацијом могао би затворити један батаљон, али због његове важности (квалитет комуникације) и на њему треба распоредити пук без батаљона, с тим да и он може издвојити до једног батаљона у резерву. На трећем правцу довољан је један батаљон. У дивизиској резерви остао би читав пук, подељен на две групе. На главном положају, дакле, имамо четири батаљона према пет батаљона у пуковским и дивизиској резерви. Ако извршимо упоређење са примером из равнице, видећемо да су снаге на главном положају, иако се ширина фронта повећала за 10 км, сада чак нешто слабије, а одбрана дивизије, посматрана у целини, чвршћа.

Због веће могућности пробоја широког фронта на његовим удаљенијим деловима, бранилац је принуђен да ешелонира своје резерве дубље него у нормалним условима. Због бржег темпа наступања, на маневарском земљишту и равници настаје опасност од тучења браниочевих снага по деловима, јер резерве, ако нису брзопокретне, најчешће не би биле у стању да благовремено интервенишу. С друге стране, ако би се браниочеве резерве, због недостатка моторног транспорта, поставиле плиће, онда би поред њиховог закашњења постојала опасност да им нападач избије у позадину. Пошто је темпо наступања спорији у планини, потребно је да буде брзопокретан барем онај део корпусних, односно дивизиских резерви, који је предвиђен за употребу против ваздушног десанта.

Одбрану на широком фронту треба посматрати као одбрану правца на којима се, зависно од њихове важности, ширине и пролазности, групишу одговарајуће снаге. У планини, где су правци рељефно изражени карактером земљишта, сразмерно је лакше груписати снаге него на маневарском и равничастом земљишту на коме нападач, због опште пролазности, има скоро неограничену слободу маневра. На маневарском земљишту и равници тежиште се начелно поставља на важним комуникацијама, раскрсницама и саобраћајним чворовима. Досадашње ратно искуство у основи потврђује ове поставке, јер се показало да нападач главни удар најчешће врши на правцима на којима његова бројна и техничка надмоћност најбрже долази до изражаја, дакле дуж комуникација. Чињеница да ратна пракса познаје и примере који противрече овој поставци, не утиче на њену правилност у начелу, али нам показује од колике је важности за одбрану на широком фронту благовремено откривање правца непријатељског главног удара. Због тога је природно да у оваквим условима рад предњих одреда, извиђачких органа и обавештајне службе уопште добијају нарочити значај.

Према горњем излази да снагама на тежишту одбране треба одређивати нормалне фронтине, а када то није могуће, настојати да се њихова ширина барем што више приближава нормама које важе за нормалне услове. У том погледу поучан пример пружа одбрана 4 немачке армије на Источном фронту.

После евакуације Смоленска од стране Немаца, Руси су продужили наступање и у јесен 1943 године избили на 20 км пред Оршу.

Ту су их зауставили делови 4 армије пошто су на брзу руку посели положаје за одбрану на којима је била израђена само једна траншеја. 4 армија је имала десет дивизија које су биле прилично ослабљене због претрпелих губитака, док је артиљерија остала нетакнута. Армија је добила задатак да брани фронт од Рогачева до Орше закључно, тј. око 200 км ширине, рачунајући по протезању линије фронта. Као велики железнички чвор кроз који води и аутопут Москва — Минск, Орша је била нарочито важна и по томе што се њеним заузимањем пресецала рокадна железничка комуникација Лењинград — Кијев. Пошто је командант 4 армије проценом ситуације дошао до закључка да ће Руси усмерити главни удар на Оршу, он је испред Орше, на фронту од 20 км ширине, груписао три и по дивизије и највећи део артиљерије сасређене под једном командом, док је на преосталих шест и по дивизија отпало 180 км фронта. У периоду од октобра до децембра 1943 године Руси су против 4 армије предузели пет узастопних офанзива које су трајале по пет до шест дана, али ни једном нису успели да изврше пробој. Главни удар, који је наносен на фронту ширине око 20 км, готово се у потпуности поклапао са тежиштем немачке одбране. Правац удара није био мењан, већ су из офанзиве у офанзиву само појачаване снаге за удар. Тако је у првој офанзиви на 4 армију нападао око 20—22 дивизије, у другој 30, у трећој, четвртој и петој око 36 дивизија, од којих већи део свежих. Нападе пешадије подржавали су тенкови НПП. Пошто није дошло до пробоја, Руси ниједном нису покушали да уведу у бој покретну групу. (В.Н. Liddell Hart: »The German Generals Talk«, стр. 213—215).

У наведеној књизи писац не говори о томе какав је био борбени поредак дивизија које су се у оквиру 4 армије браниле на широком фронту, што би за наше разматрање било од највећег интереса. Међутим, пример немачке 4 армије и у обиму у коме је изнет може послужити као потврда поставке да је суштина одбране на широком фронту у томе да се оцени где ће непријатељ нанети главни удар и да се тамо организује солидна одбрана. Видимо, наиме, да је успех постигнут благодарећи правилној процени ситуације и правилно изабраном тежишту, чија се чврстина и упорност огледају у нормалном фронту јединица које га бране, јаким резервама и снажној подршци артиљериске ватре (око 380 оруђа). Али, посматрајући дејство Руса, може се видети још и то — где крути шаблонизам може да доведе у рату.

Општа шема тактичке зоне позициске одбране на широком фронту, у погледу положаја, треба да садржи исте елементе као и она у нормалним условима: појас обезбеђења, главни положај, положај пуковских, дивизиских и корпусних резерви, али се организација тих положаја разликује.

Појас обезбеђења начелно треба да буде дубљи и са јачим снагама него при одбрани у нормалним условима. Потреба за већом дубином и јачим снагама јавља се услед тога што нападача треба задржати што дуже, нанети му што више губитака и јачом борбом, везујући његове снаге, натерати га на раније развијање и испољава-

ње правца главног удара. На овај ће начин, ако би нападач извршио напад из покрета или после краће припреме, бранилац открити његов борбени поредак, с обзиром да нападач у оваквој ситуацији нема времена за већа прегруписавања. Борбено осигурање имало би исти задатак као и при одбрани у нормалним условима, а истурале би га јединице из отпорних тачака прве линије.

Основу главног положаја треба да сачињавају батаљонски одбранбени рејони које поседају батаљони прве линије и организују одбрану по чворовима, четним и водним отпорним тачкама. Између чворова и отпорних тачака треба организовати систем међупростора. Када год постоји могућност, главни положај треба наслонити на природну препреку која у великој мери појачава његову чврстину. Организацијом сваког чвора или отпорне тачке треба обезбедити упорну и успешну одбрану — чак и при потпуном окружењу — најмање за време које је потребно претпостављеном за припрему и извршење противнапада. Да би се то постигло, треба ојачати јединице које их бране другим родовима војске и оспособити их за вођење самосталне борбе. Чворове и отпорне тачке треба редовно организовати за кружну одбрану на нормалном фронту и постављати на важним земљишним тачкама које непријатељ не сме обићи. У том случају, ако би нападач ипак покушао да обиђе такве тачке, он би упао у неповољне услове за даље дејство, а бранилац би могао лакше да приступи извођењу замишљеног маневра.

На јачину посаде отпорних тачака, пре свега, утичу карактер земљишта и важност правца. Као што смо већ споменули, најмању јединицу која може поуздано држати једну одвојену отпорну тачку претставља на маневарском и равничастом земљишту ојачана чета, а у планини вод. У досадашњој ратној пракси има много примера у којима је успешно извођена одбрана на широком фронту у планини ако је била заснована на систему водних отпорних тачака и ако је прожета великом активношћу, тј. честим противнападима најмањих јединица. Али то не значи да је то једини начин одбране на широком фронту. Напротив, на маневарском земљишту и равници, као и на полазним правцима у планини, нормално ће се тежити да се одбрана организује у виду батаљонских чворова.

Отсудна одбрана Друге далматинске бригаде у Петој офанзиви на Горње и Доње Баре претставља један од најлепших примера. Треба имати у виду да је бригада, с обзиром на њену јачину, бранила широк фронт и да њене чете на положајима нису биле бројно јаче од вода.

У току Другог светског рата Немци су у Италији на планинском земљишту такође често примењивали систем одвојених водних отпорних тачака које су се међусобно подржавале ватром. Водови су се обично ојачавали одељењем митраљеза и одељењем тешких бацача.

Почетком септембра 1950 године, после повлачења са севера, америчке дивизије организовале су одбрану Пусанског мостобрана у Кореји који се једним делом ослањао на реку Нактонг. 23 пук 2 пе-

шадиске дивизије добио је на тој реци фронт ширине преко 16 км иако је у првој линији располагао само једним батаљоном, јер је његов 2 батаљон ушао у дивизијску резерву, а 3 батаљон био придат мотомеханизованој дивизији. Командант батаљона распоредио је све три чете у линији, а то су урадили и командири чета, тако да су водови (постројени у једној линији) имали да бране просечно по 1.800 м фронта. На тај начин, читав положај се састојао само из водних отпорних тачака, које су успешно одолевале нападу непријатеља.²⁾ Истина, овде се ради о једном изузетном случају где је одбрана на широком фронту извођена у савим специфичним условима: одбрана на планинске реке са надвишавајућом обалом браниоца, апсолутна надмоћност у ваздуху, већа покретљивост и боља извезбаност и техничка опремљеност браниоца. Међутим, и поред тога, не треба заборавити да је успеху одбране у многоме допринела упорност и жилавост првог батаљона. И у нашем Народноослободилачком рату се показало да непоколебљива пешадија може минималним снагама да одржи широки фронт у планини против далеко надмоћнијег непријатеља.

Положаје пуковских резерви, по нашем мишљењу, треба организовати у виду чворова и одвојених отпорних тачака на дубини 4—6 км од линије фронта. Они би служили као ослонац за противнапад пуковских резерви и као положаји за одбрану ако би непријатељ успео да изврши брз продор.

Положаје дивизијских и корпусних резерви такође треба организовати у виду група чворова и отпорних тачака са артиљериским положајима, ПТ рејонима и системом запречавања. Они, начелно, треба да служе као ослонци за противнапад, а у случају потребе и за заустављање непријатеља који је извршио продор. С обзиром на ширину фронта и могућност употребе дивизијских и корпусних резерви на више праваца који су међусобно доста удаљени, на сваком од тих праваца треба организовати групу чворова, с тим да се у инжињерском смислу највише уреди на оном правцу на коме је непријатељски главни удар највероватнији. Због веће ширине фронта требало би положаје дивизијских и корпусних резерви израђивати на већој дубини него у нормалним условима (за дивизију на 6—12 км од линије фронта, а за корпус 25—30 км), што, поред ширине фронта, зависи још и од конфигурације земљишта, постојеће мреже путева и покретљивости резерви.

Правилном организацијом одбране међупростора умногоме се доприноси успеху одбране као целине. Величина међупростора између отпорних тачака и чворова зависи од проходности земљишта и његове важности, тј. од тога шта непријатељ може постићи ако би успео да продре кроз међупростор и у коликој би мери такав продор нарушио систем одбране. У равници и на маневарском земљишту међупростори начелно треба да буду тучени јаком унакрсном стрелачком ватром. Смањивањем проходности може се смањити степен

²⁾ Генералштабни пуковник Max Weibel, „Патне поуке из Корејског рата“ Allgemeine Schweizerische Militär Zeitschrift, јул, 1951 године.

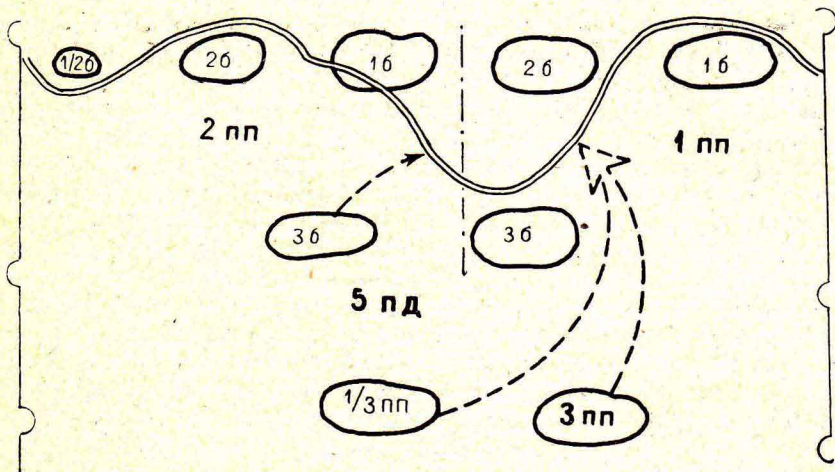
јачине ватре коју треба изразити у међупростору. Ако је проходност слабија или сасвим слаба онда се међупростори, (који су сада шири) туку само микобацачком, односно артиљериском ватром. Ако се широки међупростори на врло тешко проходном земљишту, које је на појединим отсецима потпуно непроходно, не би могли тући ни артиљериском ватром, онда се на њиховој читавој ширини мора организovati барем осматрање. Делове за одбрану међупростора (пешадиски делови са аутоматским оруђима, заседе и објавнице) и одбранбене објекте на њима треба за нешто повући уназад да би се тиме остварила унакрсна ватра између отпорних тачака. У циљу ојачања одбране међупростора треба што боље користити природне и вештачке препреке, нарочито минска поља која су постављена по дубини.

Маневар у позициској одбрани на широком фронту је сложене нији и већег замаха него код позициске одбране у нормалним условима. Да би имао успеха, маневар треба да буде благовремен и изненадан, смео и брз и да буде изведен са великом силом удара на најосетљивије место непријатеља, начелно у бок његовог продора. Сложеност задатка, наиме, да се у одлучном моменту и на решавајућем месту обезбеди најцелисходније груписање и употреба сопствених снага и средстава, огледа се управо у томе што нападач, због веће ширине фронта и међупростора, има више могућности за продор. Уз то треба имати на уму да је вероватноћа употребе ваздушног десанта већа него код одбране у нормалним условима и да ће нападач нормално тежити да изврши инфилтрацију својих делова кроз фронт одбране. Због тога, по нашем мишљењу, одлучујућу улогу има маневар резерви виших јединица, од чије правилне употребе, у крајњој линији, зависи и успех ове одбране. Место резерви зависи од карактера земљишта, ширине одбранбеног фронта јединице и јачине и састава самих резерви. Резерве треба да буду на таквом месту одакле се могу брзо пребацити на било који део фронта, где је њихова интервенција најпотребнија. Баш због велике ширине фронта, а у циљу брзог извођења противнапада, односно противудара и брзе интервенције на боковима, дивизиске и корпусне резерве мораће се често делити у две групе. Њих начелно треба употребљавати за вршење противнапада и противудара у циљу уништења или одбацивања непријатеља који се уклинио у одбранбени распоред. Међутим, у случају продора нападача, резерве ће морати да га зауставе у својим отпорним тачкама у дубини одбране.

За употребу резерви треба разрадити планове противнапада, посебно за сваку могућу варијанту нападачевог дејства. Због веће ширине фронта тих варијанти ће бити више него у позициској одбрани у нормалним условима. Осим тога, треба извршити припреме и за померање резерви и извођење противнапада ноћу. Пошто нападач својим јаким демонстративним дејствима може створити утисак као да се ради о главном удару, бранилац мора о томе да води рачуна како не би употребио своје резерве на правцу баш тамо где непријатељ врши демонстрацију. С друге стране, ако успе да благовремено

открије правац непријатељског главног удара и ако располаже покретним резервама, бранилац има могућности да пребацује резерве потчињених јединица са дела фронта који је мање угрожен на најугроженији правац, и да их употреби у одбранбеној зони суседне јединице. Пошто је то нарочито могуће у оквиру корпуса, потребно је да се посвети нарочита пажња усклађивању дивизиских планова противнапада на спојевима дивизија.

Резерве потчињених јединица могу бити употребљене са циљем да задрже продор непријатеља и вежу његове главне снаге за себе да би тиме обезбедиле потребно време и повољне услове за маневар и удар резерве претпостављеног старешине. Једна од могућих варијанти употребе резерви приказана је на шеми бр. 3.

Шема бр. 3.

Поставља се питање које резерве и колике јачине треба предвидети за борбу против непријатељског ваздушног десанта. Пошто ће тактички десанти имати задатак да ремете одбрану, да коче покрет браниоцевих резерви и онемогућавају њихове противнападе, да заузму важне раскрснице и уопште тактички важне линије да би их задржали до пристизања нападачевих главних снага, они се могу очекивати не само у дубини између дивизиских и корпусних резерви или у висини ових последњих, већ и ближе самој линији фронта. Зато је потребно да све јединице образују противдесантну одбрану било да одређују посебну резерву или део опште резерве или да тај задатак стављају у задатак другог ешелона. У саставу корпусне резерве може се образовати брзопокретна група јачине један до два ојачана батаљона, која би била намењена првенствено за борбу са ваздушним десантима. Исто тако, и дивизија која брани засебан правац може одредити групу од 2—3 пешадиске чете за борбу са ваздушним десантом.

Командовање у одбрани на широком фронту претставља далеко сложенији проблем него у нормалним условима. Оно захтева велику способност и вештину старешина, нарочито у организацији садејства, у њиховом брзом одлучивању и правилној процени ситуације и вршењу прорачуна времена, а затим смисао и смелост у извођењу маневра, широку иницијативу и способност за потпуно самостално дејство, свестрано и темељно организовану везу и стално и свестрано организовано осматрање и извиђање како пре тако и у току борбе. Најзад, позициска одбрана на широком фронту захтева веома велико физичко и психичко напрезање јединица. А пошто ће јединице често морати да воде и борбу у окружењу, то њихов висок морал и свест претстављају један од битних услова за успешно извођење одбране. У таквим условима старешине морају показивати велику неустрашивост, сналажљивост и непрекидну активност изражену у маневру и наношењу снажних и енергичних удара првенствено у непријатељске бокове и позадину.

ИЗ АШЛО ИЗ ШТАМПЕ

АРТИЉЕРИЈА У САВРЕМЕНОМ БОЈУ

ОД потпуковника: Ж. Поповића, Л. Илића, Д. Гудурића,
М. Пришлина, Б. Најдановића и А. Антонијевића

Ово дело ће много користити не само артиљериским официрима и подофицирима, већ свим осталим припадницима Армије, нарочито приликом спремања за испите